

De radio zei dat er iets was gebeurd. Een joodse jongen had een Duitse man gedood. Dat was niet aardig. Maar het Duitse volk op een nacht zomaar door de straten te laten rennen en al die dingen met de joden laten doen was ook niet aardig. Er was een speciale naam voor die nacht: *Kristallnacht*.

‘Vader, wat betekent Kristallnacht?’

‘Sst, Annie. Ik zit te luisteren.’

Dat was alles wat vader tegenwoordig tegen me zei. En ik vond het niet leuk. Hij zei altijd veel meer tegen mij, aardige dingen. Hij speelde ook met mij. Hoe kon ik ooit wat begrijpen als hij nooit vragen beantwoordde? Ik stond op. Moeder zou het me wel vertellen.

Ik liep haar slaapkamer binnen om haar te vragen wat het woord Kristallnacht betekende, maar ze had weer hoofdpijn.

Hoe kan je van een nierkwaal hoofdpijn krijgen?

In ieder geval was Nederland geen Duitsland. Ik trok rimpels in mijn voorhoofd. Winterswijk lag wel dichtbij de Duitse grens, minder dan twintig minuten.

Zo dichtbij was het. Sommige boeren woonden zo dichtbij de grens dat hun koeien in Duitsland graasden, net over de weg langs hun huis.

Dat wist ik omdat vader veehandelaar was, en mij vaak meenam als hij koeien ging kopen.

Ik was blij dat we middenin Winterswijk woonden, niet zo dichtbij Duitsland dat je het uit je raam kon zien liggen. Ik zag iets veel leukers als ik uit mijn raam keek: het huis van de familie Gans, recht tegenover ons. Ze zwaaiden vaak naar me als ik ’s avonds uit het raam hing – de oudere man en vrouw en hun grote zoon. ‘Ga je gauw weer in bed,’ riepen ze, ‘anders zeggen we het tegen je moeder.’

Dat zou niet zo erg zijn. Als ze het maar niet tegen mijn zussen zeiden. Ik had er twee, Sini en Rachel. Grote zussen, zestien en eenentwintig. We woonden allemaal in ons huis in het centrum van de stad, ver van die Duitse grens.